

φαίνεται πῶς ἀπλό, εἶναι ἴσως πῶς σύνθετο ἀπὸ τῶν ἄλλων. Γιατὶ ἔχει μέσα του κ' ἓνα ἀκόμα στοιχεῖο, ποῦ δὲν τὸ ἔχουν τὰ ἄλλα. Αὐτὸ θὰ ἔπρεπε νὰ πῇ κανεὶς, ἂν ἤθελε καὶ καλὰ κάτι νὰ πῇ.

Ὅμως αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὰ συμπεράσματα μοῦ φαίνονται πολὺ ἐπικίνδυνα καὶ στοχάζομαι, πῶς ὁ καλὸς κριτὴς πρέπει νὰ τάπορεύῃ. Ἡ μεγάλη φήμη, ποῦ φέρει τὴ μεγάλη πούληση, ἔχει τάχα τόσο στενὴ σχέση μὲ τὸ εὐγενικώτερο, τὸ βελτιωτέρου στοιχεῖο τῆς τέχνης; Δὲν τὸ πιστεύω. Ὁ Α. ποῦ πούλει σήμερα τὰ περισσότερα βιβλία, μπορεῖ ἐξαίρετα νὰ εἶναι ἑστὴν οὐσία ὁμοῖος, μεγαλύτερος ἢ καὶ μικρότερος ἀπὸ τὸ Β. ποῦ πούλει τὰ λιγώτερα. Τὸ καλλίτερο, τὸ πῶς σίγουρο ποῦ ἔχεις νὰ κάμῃς, εἶναι νὰ ἐξετάσῃς τὸν Α. μοναχὸ του.

Τὸ νὰ πούλῃς τὰ βιβλία σου εἶναι μιὰ ἀναγνώριση τοῦ ἐπαγγέλματός σου καὶ τίποτ' ἄλλο. Σοῦ δίνει θέση κοινωνικὴν, γιὰ νὰ πῶ ἔτσι· μὴ φιλολογικὴ δὲν εἶναι ἀρκετὸ οὔτε νὰ τοῦ δώσῃ οὔτε νὰ σοῦ πάρῃ.

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς νέους κριτικούς δείχνουν τὴ μεγαλειότερη περιφρόνηση πρὸς τὰ ἔργα ἐκείνων ποῦ δὲν ἔχουν μέσα τους ἀμυστήρια καὶ προβλήματα ἀπὸ κεῖνα ποῦ βασκίζουν τὴν ἀνθρωπότητα. Πρῶτα-πρῶτα αὐτὸ εἶναι μιὰ πλάνη ἐστὶ διάκριση. Ὅταν ἓνα ἔργο εἶναι ὠραῖο, ἔργο τέχνης γραμμένο ἀπὸ καλλιτέχνη, ἀδύνατο εἶναι νὰ μὴν ἔχῃ μέσα του κάποιον μυστήριον ἢ πρόβλημα ἀπ' αὐτὰ ποῦ βασκίζουν κτλ. Ἡ μοναχὴ διαφορὰ εἶναι πῶς ἄλλα ἔργα τὰ κρύβουν, καὶ ἄλλα πάλι τὰ φανεροῦν. Ἡ καλλίτερα, σὲ ἄλλα καλλιτεχνήματα ἡ φιλοσοφία μπαίνει, καὶ ἀπὸ ἄλλα βγαίνει. Ἐγὼ θὰ προτιμῶμαι τὰ δεύτερα. Οἱ νέοι κριτικοὶ φαίνεται πῶς προτιμοῦν ἀποκλειστικῶς τὰ πρῶτα. Ἀδιάφορο καὶ τὰ δύο εἶδη ὑπάρχουν, καὶ τὰ δύο εἶναι μέσα ὁτὸ βασίλειον τῆς μεγάλης Τέχνης. Ἀντὶ λοιπὸν νὰ κάνουμε μάταιους ἀποκλεισμούς, προτιμώτερο εἶναι νὰ δεῖξουμε τὴ διαφορὰ.

Ἀς πάρουμε γιὰ παράδειγμα τοὺς δηγηματογράφους. Ὅλοι τοὺς βέβαια εἶναι ζωγράφοι τῆς ζωῆς, γιατί ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Ἀριστοτέλη, στοχάζομαι, ἡ τέχνη, —κάθε τέχνη, — δὲν ἔπαψε νὰ εἶναι Μίμησης. Ἄλλοι ὅμως ἀπ' αὐτοὺς εἶναι πῶς πολὺ ζωγράφοι, καὶ ἄλλοι πῶς πολὺ φιλόσοφοι. Ἀλλὰ πάλι ὅλοι τοὺς εἶναι φιλόσοφοι, γιατί ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Ἰδίου τοῦ Ἀριστοτέλη, στοχάζομαι ἡ τέχνη —κάθε τέχνη — δὲν ἔπαψε νὰ εἶναι Ἰδέα. Μὲ τὴ διαφορὰ ὁ-

μως ὅτι ἄλλοι εἶναι φιλόσοφοι στὸ φανερό, καὶ ἄλλοι φιλόσοφοι στὸ κρυφό.

Ὁ ζωγράφος τοῦ λόγου, ἐκεῖνος ποῦ ἔχει τὴ δύναμη νάντιγράφῃ τὴ ζωὴ, τὴ φύση, τὸν ἄνθρωπον, τὰ λόγια του, τὰ κινήματά του, ὅπως εἶναι, πιστὰ καὶ ἀληθινὰ, ἐκεῖνος ποῦ ἔχει τὴ δύναμη νὰ ζωντανεύῃ τὰ πλάσματά του, ποῦ ἀλλοιώτικα τὸ λέμε νὰ δημιουργῇ, —μοῦ παρουσιάζει εἰκόνες ποῦ ἔχουν τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν ὁμορφίαν τοῦ κόσμου τοῦ πραγματικοῦ. Σπάνιοι εἶναι οἱ ζωγράφοι ποῦ πετυχαίνουν τέτοιο πρᾶγμα· μὴ ὅταν τὸ πετυχαίνουν εἶναι μεγάλοι. Γιατὶ κάτω ἀπὸ κάθε εἰκὼν τους, κρύβεται τὸ ἴδιον μυστήριον, ἡ ἴδια μυθικὴ καὶ ἀνεκφράστη ἰδέα, ποῦ κρύβει καὶ κάθε εἰκὼν τοῦ πραγματικοῦ. Μὲ τὴ διαδοχὴ τῶν εἰκόνων τους, εἶναι διαδοχὴ ἰδεῶν ποῦ ὑποβάλλουν στὴ διάνοιά μας, καὶ φιλοσοφοῦν αὐτοὶ ζωγραφίζοντας, ὅπως ἕνας ἄλλος θὰ ἐξωγράφε φιλοσοφώντας.

Δὲν ἔχει νὰ κάνει πῶς ζωγραφίζουν μόνο τὰ ἐξωτερικά τῶν πραγμάτων, οὔτε αὐτὸ σημαίνει πῶς δὲν ἔχουν βάθος. Ἡ προσπάθεια αὐτῶν εἶναι νὰ δείξουν τὸ ἐξωτερικὸ τόσο ζωηρὰ, τόσο ζωντανὰ καὶ ἀληθινὰ ὥστε νὰ κάμουν τὸν ἀνγνώστη τους νὰ ἰδῇ τὸ βάθος μοναχὸς του. Γιατὶ κάθε ὠραία μορφή, καλλιτεχνικὴ ἀποτυπωμένη, εἶναι μιὰ ἰδέα μεγάλῃ. Ὅλοι οἱ ἀναγνώστες δὲν εἶναι ἱκανοὶ νὰ τὴ συλλάβουν, ὅπως δὲν εἶναι ἱκανοὶ οὔτε ὅλοι ὅσοι κυττάζουν τὴ φύση καὶ τὴ ζωὴ. Οἱ ἀνικανότεροι βρίσκουν εὐχαρίστηση μόνο στὸ ὠραῖον ἐξωτερικόν, δὲν ζητοῦν τίποτ' ἄλλο καὶ ἡτυχάζουν. Γιὰ τοῦτο οἱ ζωγράφοι αὐτοὶ εἶναι καὶ προστιμώτεροι στὸν πολὺ κόσμον. Οἱ ἐκλεκτοὶ μόνον μπαίνουν στὸν νόημα τῆς ζωγραφίας, —ψυχολογία, κοινωνιολογία, φιλοσοφία, ἀλληγορία σύμβολο κτλ. — οὔτε εἶναι ἐκλεκτοὶ ἐκεῖνοι ποῦ δὲν μποροῦν νὰ τὸ ἰδοῦν, πρὶν μόνον ὅταν τοὺς τὸ λένε ξεκάθαρα.

Υπάρχουν μεγάλα ἔργα τέχνης, γραμμένα μὲ τὸν τρόπον αὐτόν. Υπάρχουν ἐπίσης μεγάλα, γραμμένα μὲ τὸν ἀντίθετον. Ἐκεῖ ὁ λογογράφος μᾶς δείχνει τὸ τί κρύβει κάθε του ζωγραφία, μᾶς ἐξηγεῖ τί σκοπὸ ἔχει, τί μυστήριον πατίζει νὰ ἐξιδιαιτέρῃ καὶ τί πρόβλημα (ἀπ' αὐτὰ ποῦ βασκίζουν) νὰ λύσῃ. Ἀξιοὶ καὶ οἱ δύο ὅταν εἶναι ἄξιοι. Μόνον ἡ νεανικὴ ἐλαφρότητα θάφωριζε τὸν ἓνα γιὰ νὰ δοῦσῃ τὸν ἄλλο γυρεύοντας ἓνα ἀποκλεισμὸ ποῦ τὸν καταδικάζει ὅλη ἡ ἱστορία τῆς φιλολογίας.

Ἀφίνω τώρα ὅτι τὸ δεύτερο εἶδος εἶναι καὶ τὸ ἀπατηλότερο. Υπάρχουν πολλοὶ δηγηματογράφοι καὶ δραματικοὶ ποῦ κάνουν τοὺς μεγάλους φιλόσοφους χωρὶς νὰ εἶναι οὔτε μικροὶ ζωγράφοι. Νὰ φιλοσοφῇ μὲ λόγια στὴν τέχνη εἶναι εὐκολόν. Νὰ φι-

δεῖσαι μονομιᾶς στὸν καθυλλάρη γύρω.

Τὸ τελῶνιον κοίτονταν ἀσάλευτο. Λίγο αἷμα γυάλιζε στὰ μελανιασμένα του κρέατα καὶ ἀπ' τὴν ἀνοιγμένη κοιλία του ἔτρεχε γάλα. Οἱ μέλισσες φτερούγιζαν κίχλας περίγυρα.

Ἀκόμα δὲν εἶχε συνεφῆρι ὁ λαὸς καὶ τῶν καθυλλάρηδων ἡ συνοδεία μάκρανε στὴν πλακοστρωμένη στενάδα. Ἐῖχαν παγανιὰ καὶ κονταροχτύπημα κείνη τὴ μέρα. Κι ἀκούστηκε ὁ Μισέρ Τζεφρὲς νὰ τραγουδᾷ τῆς πέρδικας τὸ τραγούδι :

«Καὶ στὸ δεμάτι ἀκούμπησε χρυσὸν ὕγιον νὰ κάνει
«Καὶ στὴν ποδιά τὸν ἔβαλε νὰ πᾶ τὸν ρεματίση.
«Μιὰ πέρδικα τὴν ἀπαντᾷ, μιὰ πέρδικα τῆς λείει :
«Μωρὴ ἡ καρδία, μωρὴ ἡ νομή, μωρὴ ἡ ἐμυλιασμένη,
«Ἐγὼ ἔχω δεκοχτὼ παιδιὰ καὶ πάσχω νὰ τὰ θρέψω
«Καὶ σὺ ἔχεις τὸ χρυσὸν ὕγιον καὶ πᾶς τὸ ρεματίσης;

Karachi 8.9.06.

ΕΡΜΟΝΑΣ

λοσοφῇ μὲ εἰκόνες εἶναι τὸ δύσκολον. καὶ τὸ πῶς καλλιτεχνικόν.

*

Τοὺς ζωγράφους ποῦ εἶπα παραπάνω, μερικοὶ, γιὰ νὰ κατεβάσουν τάχα τὴν ἀξία τους τοὺς λένε φωτογράφους. Ὁχι, δὲν εἶναι φωτογράφοι, οὔτε οἱ πιστότεροι. Εἶναι σωστοὶ καλλιτέχνες, ζωγράφοι ἀπὸ τὸ φυσικόν, ποῦ μᾶς παρουσιάζουν τὸν κόσμον μὲ τὰ σχήματα καὶ μὲ τὰ χρώματα ποῦ βλέπουν αὐτοὶ. Τὸ ἔργο τους δὲν εἶναι καμωμένο μὲ καμμιὰ μηχανή, καὶ εἶναι ἔργο ἐντελὸς προσωπικόν. Γι' αὐτὸ ἔχει τὴν ἀξία μιᾶς ἐλαιογραφίας ἢ ἀκουαρέλλας, ποῦ θὰ μπορούσε νὰ ποδώσῃ μᾶζι καὶ τὸν ἥχο, τὸ λόγο, τὸ κίνημα καὶ τὴν ψυχὴ. Ὁ παλιὸς δριτμὸς τῶ νάτουραλιστῶν «la nature vue à travers d' n tempérament» οὔτε αὐτὸς δὲ σημαίνει φωτογραφία. Κάθε ἄλλο! Ἡ ἰδιοσυγκρασία δὲν εἶναι φηκός. Εἶναι ἡ ἴδια ἡ ψυχὴ τοῦ καλλιτέχνη, ποῦ τὴν βάζει ἐλκτικῶς μέσα ἐστὶ ἔργο του, καὶ ἐκεῖ ἀκόμα ποῦ οἱ ἡλίθιοι δὲν εἶναι ἱκανοὶ νὰ ἀνακαλύψουν οὔτε ἔχουν τῆς !

ΓΡΗΓ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΟΙ ΧΟΡΤΟΦΑΓΟΙ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΣΕ ΜΙΑ ΠΡΑΞΗ

Πρόσωπα τῆς τραγωδίας :

Κίμων ὁ Κυπραίος διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ καὶ τεχνοκράτης.

Θωμᾶς Καμπανέλλας, ἀεικὸς ἀεροφιλόσοφος.

Μουσοφίλντος.

[Ἡ σκηνὴ στὸ γραφεῖο τοῦ περιοδικοῦ τῶν χορτοφάγων· ὁ Κίμων κάθεται μεγαλόπρεπα μπροστὰ σὲνα γραφεῖο γιομῶτο διάφορα πιχλὴμπίδια· ὁ Θωμᾶς Καμπανέλλας σὲνα διπλὰν τραπέζι γιομῶτο λεξικά διαβάσει προσεχτικὰ Ἱταλο-γαλλο-ισπανο-ἑλληνικοὺς διαλόγους· ὁ Μουσοφίλντος κάθεται σὲ μιὰ πολυθρόνα καὶ ξύνει τὰ νύχια του].

ΚΙΜΩΝ. — Ἦρθε τώρα καὶ ὁ Δρακούλης στὴν ἐστία τῶν φῶτων νὰ μᾶς πούλῃ τὴ θεωρίαν τῆς χορτοφαγίας γιὰ καινούρια· ἐγὼ κάνω στους συνδρομητάδες μου αὐτὴ τὴν κούρα τόσο καιρὸ, τώρα καὶ φαίνεται πῶς εἶναι ὅλοι ἐνθουσιασμένοι.

ΚΑΜΠΑΝΕΛΛΑΣ. — Πρέπει ὅμως νὰ ὀρίσουμε τὸ καινούριον πρόγραμμα τοῦ περιοδικοῦ. Πρῶτα πρῶτα ἐγὼ νομίζω πῶς πρέπει νὰ διώξῃς ὅλους τοὺς παλιούς συνεργάτες μας· ἐμεῖς οἱ τρεῖς εἴμαστε ἀρκετοὶ νὰ γιομίσουμε ὅχι ἓνα μὰ δέκα περιοδικά.

ΚΙΜΩΝ. — Ἡ ἰδέα σου εἶναι θαυμαστὴ μὰ δὲ νομίζεις πῶς εἶναι· κάπως ἔσκημα νὰ βλέπουν μόνο πάντα τὰ ἴδια μας τρία ὀνόματα ;

ΚΑΜΠΑΝΕΛΛΑΣ. — (ἀφοῦ σκεφεῖ λιγάκι) Τὸ βρῆκα· θὰ γράψουμε μὲ διάφορα ψευτονόματα καὶ ἔτσι φαινομάστε πολλοί.

ΚΙΜΩΝ. — Λαμπρά. Τί τοὺς ἤθελα, ἀλήθεια, τόσα χρόνια στὸ περιοδικόν μου ὅλους αὐτοὺς τοὺς Νιρβάνηδες, Πορφύρηδες, Ξενοπούλους καὶ Καρκαβίτσιδες νὰ μοῦ κερδώνονται πῶς τάχα κάτι εἶναι! Τοῦ λὲς τοῦ μισοῦ, γράψῃς μου ἓνα μικρὸ ἄρθρον γιὰ τοὺς Ἀγῶνες, καὶ ἀντὶς μικρὸ σοῦ φέρνει δέκα σελίδες· κόψ' το τοῦ λὲς, δὲν κόβεται, σοῦ ἀπαντᾷ σὰν τὸ ἄρθρον ἢ τὸ ποίημα νῆναι ἄνθρωπος ποῦ ἂν τὸν κόψεις τὸν σκοτώνεις.

ΚΑΜΠΑΝΕΛΛΑΣ. — Τὰ δικὰ μου ἄρθρα, ποιήματα καὶ μελέτες εἶναι ἔτσι καμωμένα ποῦ ὅπως καὶ ἂν τὰ κόψεις δὲ χάνουν τὸ νόημά τους.

ΜΟΥΣΟΦΙΛΝΤΟΣ. — Καὶ τὰ δικὰ μου τὸ ἴδιο.

ΚΙΜΩΝ. — Σοῦρχεται ὁ Παπαντωνίου, σοῦ φέρνει

—Μέριαισε, στρίγλα. Τσακίσουν, δαιμόνων μάνα.

—Ἀτμὴ σάρκα, ἀρχὴ γέννα! βογγοῦσε ἡ κερά Περμάχω. Κόρη γινώριζα, κόρη δὲν ἔχω. Ποῦ πᾶς ἀσήμε νὰ χαθῇς, μάλαμα, νὰ θολέψῃς ;

Ὁ Κώστας ὁ φουρνάρης ἄδραξε τὴν κοπέλλα ἀπὸ τὸν ὦμον καὶ τὴν ἐβρόντηξε χάμω. Πολλοὶ τὴν τσαλαπάτησαν. Ὡς καὶ ἡ μάνα τῆς τὴν ἔφτυσε.

Τὰ φαρὰ κλωτσοπατοῦσαν ἀνήσυχτα καὶ βαρυκέφαλα τραβοῦσαν τὰ χαλινάρια. Οἱ καστελλάνοι ἀμύλητοι τηροῦσαν τὸν ὄχλον σφίγγοντας τὰ κοντάρια τους. Τὰ μελαματένια σπηρούνια τεντώνονταν ἑτοιμὰ νὰ κεντρώσουν.

Καὶ τώρα χούγιαζε ὁ Μισέρ Τζεφρὲς καὶ σπινθρονίζοντας τὸ φρενὶ τοῦ ὄρμουσε ὀμπρός. Μὰ τ' ἄλογο κοντοστάθηκε παρὰκονο καὶ κατέβασε τὸ κεφάλι ρουθονίζοντας πρὸς τὸ παιδί. Αὐτὸ φοβισμένο ζάρρωνε ζάρρωνε μέσα στὸ ζεμπίλι.

Ἀξαφνὰ ὁ καθυλλάρης χτύπησε τ' ἄτι μὲ θυμὸ καὶ σφίγγοντας το μὲ τὰ γόνατα τ' ὀρθοστήλωσε φρενιασμένο. Στάθηκε πάνω μιὰ στιγμὴ φρουμαζοντας. Κ' ἔπειτα, σὰν καταπέλτης, τὰ μπροστινά του πόδια πέσανε πάνω στὸ παιδί.

Ὁ κόσμος τραβήχτηκε φρικιάζοντας. Καθὼς αἷμα πέση ἀψηλόστεκος βράχος πάνω σὲ λίμνη ξεπετιοῦνται ἀλάργα τὰ νερά, ἔτσι καὶ ὁ τόπος ἐ-

ένα ποίημα· γὰρ τὸ Περσπολύδοσκ που σὲ πιάνει τρο-
μάρα νὰ τὸ βλέπεις, μακρὸ σὰν τὴ σκάλα τοῦ Τα-
κωβ-κόφε του, τοῦ λές, λίγο ἀπὸ τὴν ἀρχή, λίγο στὴ
μέση καὶ λίγο στὸ τέλος.—Δὲν κόβεται, σοῦ λέει.
Ἐπειτα δὲν καταλαβαίνω τί κουταμάρα εἶναι αὐτὴ
νᾶχεις συνεργάτες στὸ περιοδικό σου, νὰ βάνεις ἀφεν-
τάδες στὸ σπίτι σου· μπορεῖ αὔριο νὰ θέλω νὰ τὸ
γράψω μόνος μου ὅλο τὸ περιοδικό, δικαίωμά μου.
Μὰ ἀφοῦ εἴμαστε οἱ τρεῖς μας ποὺ συμφωνᾶμε σὲ
ὅλα, τὸ ἴδιον εἶναι.

(ὁ Καμπανέλλας καὶ ὁ Μουσοφίλητος χαμογε-
λανε ἡδέως· ὁ Κίμων καθέται καὶ κουδουνίζει· μπαί-
νει ἕνας ὑπερίτης ποὺ φορεῖ Μακεδονίστικα).

KIMON.—Φέρε μοι ἐν ἔγχυμα φιλλύρας.

ΥΠΕΡΕΤΗΣ.—Ὅχι, κύριε, δὲν ἦρθε ὁ κύριος
Φιλλύρας.

KIMON.—Ἀνόητε, σοῦ εἶπα χίλιες φορές πῶς
τὸ τίλιο ἑλληνικὰ λέγεται φιλλύρα.

(ὁ ὑπερίτης βγαίνει καὶ σὲ λίγο φέρνει ἕνα φλι-
τσάνι τίλιο· ὁ Μουσοφίλητος τρώει πασατέμπο).

Ἐσὺ Καμπανέλλα, δὲν παῖρνεις τίποτε;

KAMPANEΛΛΑΣ.—Τὸ ξέρεις, γαληνότατε,
πῶς ἐγὼ δὲν πρῶω ποτέ μου.

KIMON.—Ἀλήθεια, τὸ λησμόνησα καὶ μάλι-
στα γι' αὐτὸ σὲ πῆρα.

(ὁ Καμπανέλλας κουρντίζει ἕνα ἡλεκτρικὸν ἀνε-
μιστήρα καὶ τρώει ἀέρα).

KIMON.—Λοιπὸν ἐλάτε νὰ δρίσουμε καθένας
μας τί θὰ γράφει. Ἐγὼ θὰ γράφω ἄρθρα τεχνολο-
γικά ποὺ μονάχα σεῖς τὸ ξέρετε πόσον εἶμαι δυνα-
τὸς αὐτὸ τὸ εἶδος. Τόσα χρόνια δὲν μπορούσα νὰ
καταλάβω ποῦ εἴτανε τὸ φόρτε μου. Λοιπὸν ἐγὼ θὰ
γράψω γιὰ εἰκόνες, γι' ἀγάλματα· σιγὰ σιγὰ θὰ
γράψω καὶ ἀρχαιολογικά, μὰ γιὰ τὴν ἄς ἀφίσουμε
τὸν Ἀρβανιτόπουλο.

KAMPANEΛΛΑΣ.—Δὲν τὸν σβύνεις κι' αὐ-
τόνε; τί τὸν θέλεις;

KIMON.—(σβύνει καὶ κείνον ἀπὸ τὸν καταλόγο)
Πάει κι' αὐτὸς δουλειά του.

(ὁ ὑπερίτης φέρνει τίλιο· ὁ Κίμων πίνει κι' ὁ
Καμπανέλλας παίρνει μιὰ μερίδα ἀέρα).

KAMPANEΛΛΑΣ.—Ἐγὼ θὰ γράφω στίχους,
βάξω μέσα μουκανιτὰ βωιδίων, τραγούδια τραγῶν,
γκαρίσματα γαιδάρων, ὄνειρα μενιζελιά καὶ γκρι
πέρλ, πράσινα ἄλογα καὶ κόκκινους γαιδάρους.

Ἐπειτα μεταφράζω Ἰζόλθαν τὴν ὀρειάν, κόβω
ὅ,τι δὲ μοῦρχεται εὐκολο νὰ μεταφράσω, μονάχα θὰ
προσπαθῶ νὰ τηρήσω τὸ χρωματισμὸ τῆς Γαλλι-
κῆς γλώσσας τοῦ Μεσαίωνα.

Μεταφράζω ὅλους τοὺς πετεινοὺς ποὺ βρίσκω
στὸ Ρέντη, ἄγριους, ἡμερούς, ψόφους καὶ λυσσασμέ-
νους. Ἐπειτα παίρνω τὴ μεταφράση τῆς Ὀδύσσειας
τοῦ Πολυλᾶ, βγάζω ἀπὸ τὴ μέση μερικὸς χυδαί-
σμούς, μπερδεύω τοὺς στίχους κι' ἐστὶ φαίνεται
κλόνας πῶς μεταφράζω τὸν Ὅμηρον ἀπὸ πρῶτο χέρι.
Παίρνω κἀνα κομμάτι ἀπὸ τὴν Ἰλιάδα τοῦ Πάλλη
καὶ κἀνω τὸ ἴδιο καὶ ἀπὸ ἄλλες μεταφράσεις, Ἰτα-
λῶν, Ἀγγλῶν, Ἰσπανῶν· τώρα μάλιστα περιμένω
νὰ βγῇ καὶ ἡ μεταφράση τῆς Σακούνταλας τοῦ Θε-
οτόκη νὰ τοῦ δείξω κι' ἀφτουνεῖ πῶς μεταφράζουν
τὰ Σανσκριτικά.

KIMON.—Μὰ σὺ, παιδί μου, ξέρεις ὅλες τίς
γλώσσες τῆς γῆς.

KAMPANEΛΛΑΣ.—Θυμάσαι, γαληνότατε, τὸ
κομμάτι τῆς Ὀδύσσειας ποὺ δημοσιεύτηκε στὸ πα-
νηγιακὸ φύλλο τῶν ἀγώνων ποὺ εἶχες ἀπ' ὅζω ζω-
γραφίσι τοὺς δυὸ καλογέρους τυλιγμένους σὲνα ράσ-
σο; (ἀπαγγέλλει).

«Σηκώθηκαν ὁ Ἀκρόναος κι' ὁ Ὀκύλαος κι' ὁ
Ἐλατρεὺς Ναντός. Πρυμνεὺς καὶ Ἀγκίαλος ἀκόμα
ὁ Ἐρετμεὺς ὁ Θόδων ὁ Ἀναδινένωρ, Ποντεὺς, Πρω-
ρεὺς, Ἀμφιάλος».

(ὁ Κίμων λιγώνει ἀπὸ τὴ συγκίνηση, ὁ Μου-
σοφίλητος τὸν φιλεῖ στὸ ζουρισμένο μoustάκι. Μπαί-
νει ὁ ὑπερίτης μὲ τὰ Μακεδονίστικα καὶ φέρνει
τίλιο).

KIMON.—Ἀλήθεια, εἶπες γιὰ γλώσσα· δὲ νο-
μίζεις πῶς πρέπει νᾶχουμε κι' ἐμεῖς ἕνα σύστημα;
Κάμε το σὲ παρακαλῶ.

KAMPANEΛΛΑΣ.—Καὶ μήπως δὲν ἔχουμε, δὲ
θυμάσαι ποὺ τὸ γράψα στὸ Περιοδικό μας; Δὲν εἶπα
πῶς ὁ γραφτὸς λόγος πρέπει νὰ στηρίζεται στὴ
γλώσσα τῶν σαλονίων;

KIMON.—Μὰ μοῦ φαίνεται πῶς στὰ σαλόνια
μιλᾶνε γαλλικά.

KAMPANEΛΛΑΣ.—Τολμῶ νὰ σοῦ παρατηρή-
σω, γαληνότατε, πῶς ἔχεις λάθος, αὐτὸ ποὺ λέω
ἐγὼ τὸ εἶπε καὶ ὁ Χατζηδάκης.

KIMON.—Ἐχεις δίκιο ἀφοῦ τὸ λέει αὐτὸς
ποὺ εἶναι νύχτα μέρα στὰ σαλόνια· ἐστὶ θάνατι χωρὶς
ἄλλο.

KAMPANEΛΛΑΣ.—Δὲν ἔγραψα πῶς ἡ ἑλλα-
δικὴ γλώσσα δὲν ἔχει αὐτὲς τῆς λέξεις ποὺ λείει
αὐτὸς ὁ ἱταλὸς στὸ περιοδικό τῆς Φλωρεντίας. Ποιὸς
ἑλλην ἱταλομαθὴς ξέρεῖ λ. χ. καταρώνω, καταράμι,
κατραμῶνω, καταράμωμα, καταραμῶμενος, καταραμῶ-
νερο, καταραμῶσκονο καὶ κἄτι ἄλλες;

KIMON.—Μὰ μοῦ φαίνεται πῶς κάποτε τίς
ἔχω ἀκούση σὲ κάποιο ταξίδι μου.

KAMPANEΛΛΑΣ.—Ἐγὼ δὲν τίς βρῆκα γραμ-
μένες σὲ κανένα λεξικό κι' ἀφοῦ δὲν εἶναι στὸ λεξικό
θὰ πῇ πῶς δὲν εἶναι ἑλλαδικές.

KIMON.—Τί εἶναι αὐτὸ τὸ ἑλλαδικές;

KAMPANEΛΛΑΣ.—Εἶναι ἕνας καινούριος ὅρος
τοῦ ἀττικοῦ Χριστογιανόπουλου, θὰ πῇ, Ἑλλάδα
πνεῦμα, ψυχὴ, ἀέρα. (Κουρντίζει τὸν ἀνεμιστήρα καὶ
τρώει ἀέρα· ὁ ὑπερίτης φέρνει τίλιο γιὰ τὸν Κίμωνα·
ὁ Μουσοφίλητος ἀποκοιμήθηκε καὶ ρουχαλιζει).

Δὲν ἔγραψα πῶς ὁ Σολωμὸς εἴτανε γιὰ δέσιμο
ποῦ ἤθελε νὰ καὶ σώνει ἡ δημοτικὴ γλώσσα νὰ
γίνει καὶ γραφτὸς λόγος;

KIMON.—Μὰ ἐγὼ μαζεύω παραδες γιὰ νὰ τοῦ
στήσω τὸ ἄγαλμα· πῶς θὰ γίνει;

ΜΟΥΣΟΦΙΑΗΤΟΣ.—(Ποῦ μόλις ξύπνησε). Τί
Σολωμὸς καὶ Ξεσολωμὸς! Μάζεψε τὰ λεφτὰ καὶ φί-
λαξέ τα· μπορεῖ νὰ στήσουμε τὸ δικό μας ἄγαλμα
ἐστὶ οἱ τρεῖς μας σὲνα σύμπλεγμα σὰν τὰ ταμπλῶ
τῆς καραντέλλας.

KIMON.—Ἐστὶ θὰ γίνει, μὰ νὰ μὴν ἀνακατέ-
βετε ἄλλη φορὰ στὴ γλυπτικὴ· εἶπαμε πῶς εἶναι
τὸ φόρτε μου.

KAMPANEΛΛΑΣ.—Ἐπειτα, γαληνότατε, δὲ
χρειάζεται νᾶχεις καὶ τέλειο γλωσσικὸ σύστημα,
ἀρκεῖ νὰ βρίζεις κατ' ἀποκοπὴ τὸν Ψυχάρη κι' ἔχεις
δίκιο σὲ, τι πῆς.

KIMON.—Εἶσαί σοφὸς νέος· στὸ ἄγαλμά μας
θὰ σὲ βάλω στὰ δεξιὰ μου.

(ὁ Καμπανέλλας στρίφει τοὺς λιγωμένους ὀφθαλ-
μούς πρὸς τὸν γλαυκὸν Ἑλλαδικὸν οὐρανὸν καὶ σου-
φρώνει τὰ χεῖλη του κἀνοντας τὸ στόμα του σὰν
τῆς κόττας τὴν αὐγότροπα).

ΜΟΥΣΟΦΙΑΗΤΟΣ.—Κι' ἐγὼ εἶμαι σύμφωνος
στὸ γλωσσικὸ σύστημα ἐν καὶ μιὰ φορὰ εἶχα γίνει
Ψυχαριστής· ἔπειτα εἶδα πῶς τὸ σύστημά του σὲ
δίνει καὶ δὲ μπορούσα νὰ γράψω τὰ ὁμορφα ποὺ
γράψω· δὲν ξέρω, μὰ μοῦ φαινότανε οἱ ιδέες μου σαχλές

ἐστὶ ντυμένες μὲ κείνη τὴν πρῶστυχη γλώσσα.

KAMPANEΛΛΑΣ.—Καὶ γιὰ κἄτι ἄλλο...

(ὁ Μουσοφίλητος θυμώνει καὶ σηκώνεται νὰ πιὰ-
σει τὸν Καμπανέλλα, μὰ ὁ Κίμων μένα νεῦμα τοὺς
χωρίζει).

ΜΟΥΣΟΦΙΑΗΤΟΣ.—(Καθέται θυμωμένος) Ἐσὺ
μπορεῖς νὰ μὲ πειράξεις ἐμένα; Ἐσὺ ποὺ ἔγραψες
πῶς ἐδρέθηκε καινούριο σύγγραμμα τοῦ Δάντε κι'
ἐκαμες νὰ μουραθοῦν ὅλοι οἱ φιλόλογοι τῆς Ἰταλίας
καὶ τῆς Εὐρώπης;

KAMPANEΛΛΑΣ.—Ἐγὼ ἐπιμένω πῶς δὲν
εἶναι ψέμματ'· τὸ βιβλίο αὐτὸ εἶναι καὶ λέγεται
De oda e de Sonittu κι' ἐν οἱ ἱταλοὶ φιλόλογοι
δὲν τὸ ξέρουνε θὰ πῇ πῶς δὲ ξέρουν τί τοὺς γί-
νεται.

(Μπαίνει ὁ ὑπερίτης καὶ φέρνει τίλιο, ὁ Καμπ-
ανέλλας παίρνει ἀκόμα μιὰ μερίδα ἀέρα καὶ ἡσυχά-
ζουμε).

KIMON.—Πῆς μας ἐσὺ τώρα, Μουσοφίλητε, τί
θὰ γράφεις καὶ ποιὰ θάνατι ἡ δουλιὰ σου.

ΜΟΥΣΟΦΙΑΗΤΟΣ.—Ἐγὼ θὰ σοῦ κάμω πρῶτα
συντρομητάδες, ἔπειτα θὰ γράψω γιὰ μπάνια, γιὰ
φούρνους, γιὰ μπακάλικα, γιὰ χαρτοπωλεῖα. Θὰ γρά-
ψω καὶ στίχους.

KAMPANEΛΛΑΣ.—Μόνον αὐτὸ δὲ γίνεται.
ὅλα κι' ὅλα.

ΜΟΥΣΟΦΙΑΗΤΟΣ.—(μόνος) Ἐννοια σου, ἐγὼ
ἔχω ἕνα τρόπο νὰ ρουρνίζω μὲς τὸ περιοδικό τοὺς
στίχους μου χωρὶς νὰ παίρνεις καθόλου εἰδηση.

Ἐπειτα θὰ γράψω γιὰ τὸ Μωρέας· πῶς εἶναι
λίγο Ὀμηρος, λίγο Ἀίσχύλος καὶ λίγο Σοφοκλῆς,
ἕνα εἶδος δηλαδὴ σαλάτας.

Ἐπειτα θὰ γράψω πῶς κατέβηκα στὸ Φαλήρο
μὲ τίς τελευταῖες ἐκπνέες τῆς ἀνοξείας καὶ βρῆκα
τὸ Σοφοκλῆ, τὸν Πίνδαρο, τὸν Ὀράτιο, τὸ Σωκρα-
τη καὶ τὴ Κασσαντρα ποὺ τρώγανε στοῦ Τσελεμεντέ
καὶ κάθισα μαζί τους παρὰ.

Θὰ γράψω πῶς ὡς εἴρουν ἑρωτευμένοι πότε μὲ
τὴ γαλήνη πότε μὲ τὴν τρικυμία τοῦ Σαρωνικοῦ
ὕπνῃα πάντοτε θαυμαστής τοῦ Φαλήρου ὅπως ὁ
Σοφοκλῆς, ὁ Πίνδαρος καὶ ὁ Ὀράτιος καὶ ἡ λύρα
μου ἀναδίδει ἤχους γιοματῶν ἀπὸ ἕνα περίλυπο
παράπονο.

(Μόνος) καὶ θὰ βρίσκω τὴν εὐκαιρία νὰ χῶσω
τοὺς στίχους μου...

Πῶς πέρασα ὁλόκληρη νύχτα στὴν ἀκρογιαλιά
ὅπως ὁ γιὸς τῆς Θέτιδος, πῶς ἐννύωσα μέσα μου τὸν
θεὸν ὅπως ὁ Σωκράτης καὶ ἡ Κασσανδρα.

Θὰ πῶ πῶς εἶδα τὸ Φαλήρο ἀπ' ὅλα τὰ ὑψώματα
τῆς Ἀττικῆς· ἀπὸ τὸν Λυκαθητόν, ἀπὸ τὴν Ἀκρό-
πολη καὶ... ἀπὸ τὴν βεράντα τοῦ Ἀκταίου!

Πῶς τὸ θροῦσμα τῶν μεταξωτῶν ἀμφιέσεων
ἀντήχει εἰς τὸν ἐγκέφαλό μου ὅπως εἰς τὸν ἐγκέφα-
λον τοῦ Βερλαίν. Πῶς μάντζαμωσ ἡ Κυμαία κόρη
καὶ ὑψώνοντας τὰ βλέμματα τῆς ταραγμένη ἀπὸ τὸν
θεὸ ποὺ τὴν συνόδευσέ μου εἶπε:

«Μεγάλα πράγματα ζητᾷς, καὶ ὅμως μὴ φοβῇ-
σαι. Γρήγορα θὰ ἴδεις τὰ χλοερὰ ἡλύσια ποὺ τόσον
ποθεῖς...»

(Μπαίνει ὁ ὑπερίτης καὶ φέρνει διαφόρους φακέλ-
λους· ὁ Κίμων τοὺς παίρνει καὶ τοὺς ἀνοίγει).

KIMON.—Αὐτὸς εἶναι ὁ Παλαμᾶς... στέρνει
στίχους... κοίταξε, σὺ Καμπανέλλα, τί πρᾶμα εἶναι.

KAMPANEΛΛΑΣ.—(ἀφοῦ τοὺς διαβάσει) Τί-
ποτε, ἀηδίες· γι' αὐτόνε ἔγραψα στὸν «Ἀκρίτα» πῶς
ἀπέτυχε στὴν κριτικὴ του, τώρα λέω πῶς ἀπέτυχε
καὶ στὴν ποίησιν (τὰ σχίζει καὶ τὰ πετάει στὸ κα-
λάθι).

KIMΩΝ.—Αὐτός είναι ὁ Νιρβάνας, Κύριε ἐλέησον (μετράει) μιά, δύο, πέντε, δέκα· δεκατέσσαρες σελίδες! ἀπορριπτέος, πολὺ μεγάλο.

Αὐτός είναι ὁ Καρκαδίτσας, αὐτός ὁ Ξενοπούλος, ὁ Πορφύρας ὁ Α. ὁ Β.

(Ὅλοι μαζί φωνάζουν σὺν δαιμονισμένοι) Κἀψ'τα σκίς'τα! σπάς'τα (ὥστόσο σπάνε τὰ τριανταδύο ἔδεικ φλιντσάνια τοῦ τίλιου. Ἀπὸ μακριὰ ἀκούεται μιὰ ραγισμένη καμπάνα ποὺ σημαίνει τὸν ὄρθρο τῆς ἑλλαδικῆς ἀναγέννησης. Ὁ ὑπερέτης φέρνει ἕνα μαξιλάρι, τὸ βάζει στὰ πόδια τοῦ Κίμωνος καὶ γονατίζει, γονατίζουν καὶ οἱ ἄλλοι: δύο κοντὰ του).

(Πορφύρας 30-9-06) ὁ ὑποβολέας

Γ. Σ. ΖΟΥΦΡΕΣ

ΘΕΑΤΙΚΑ

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ

Εἶναι ἀρκετὰ γνωστὲς οἱ ιδέες τοῦ «Νουμά» γιὰ τὰ θεατρικὰ ζητήματα ποὺ νὰ μὴν ὑπάρχει πιά ἀνάγκη νὰ ξαναγυρίσουμε στὰ ἴδια πράγματα καὶ νὰ ξαναποῦμε τὰ ἴδια λόγια. Σὲ ὅσα πέρσι ἔγραψα, ξεταζοντας τὸ πρόγραμμα τοῦ Βασιλικοῦ, δὲν ἔχω νὰ προστέσω σχεδὸν τίποτα. Εἶν' ἀλήθεια πὺς ἔγινε κάποια ἀλλαγὴ καὶ πὺς ὁ κ. Βλάχος μπῆκε στὴ θέση τοῦ κ. Οἰκονόμου. Μὰ ἴσα ἴσα ἐπειδὴ ἡ ἀλλαγὴ αὐτὴ μὲς κόβει καθε εἰλιπὶδα ποὺ εἴχαμε γιὰ μιὰ θεατρικὴ ἀναγέννηση θαρροῦμε, ματαίω καὶ νὰ συζητήσουμε καν. Ἄν τὸ περασμένο χρόνον μιλῆσαμε κάπως πλατύτερα, τὸ καναμε γιὰτι καὶ ὁ κ. Οἰκονόμου καὶ τὸ δραματολόγιό του ἀξίζανε κάποια συζήτηση, μὰ σέτο τί νὰ πρωτοπεῖ κανεὶς καὶ τί νὰ πρωτοσχυλιασεῖ. Δὲν ἔχουμε καμιά διάθεση νὰ ξετάσουμε τὰ ἔργα ποὺ θὰ παιχτοῦνε. Ἀνῆκουνε ὅλα στὴν τάξη τῆς φάρτας, ἡ εἶναι ἐλαφρὲς κωμωδίτσες καὶ κομψὰ δραματάκια τῆς φρανσεζικῆς σχολῆς ἀπὸ κείνα ποὺ βάζουν τὴν εὐκολὴ φιλοσοφία καὶ τὴν εὐκολὴ τέχνη στὴ σκηνὴ καὶ συναρπάζουν τὸν κ. Βλάχο. Λυπούμαστε ποὺ τὸ λέμε ἔτσι, μὰς φαίνεται ὅμως τόσο καθαρὸ καὶ ἁστέρο ποὺ δὲν μπορούμε νὰ τὸ κρύψουμε. Ὁ κ. διευθυντὴς δὲν ἔχει τὴν ἐννοία τοῦ ἀληθινοῦ, τοῦ πραγματικοῦ θεάτρου. Εἶναι ἰδέα μας μόνον καὶ τίποτα περσότερο. Μπορεῖ καὶ νὰ γελοιάσουμε πάλι.

Ὁ Γκαίτε μὲ τὸ «Φουστ» ὁ Σαίξπηρ μὲ τὸ «χειμωνιάτικο παραμῦθον» ὁ Γλιλνάρτσερ, ὁ Hauptmann μὲ τὰ ἔργα τους ποὺ ἐσκόρπισαν λίγη ζωὴ στὸ Βασιλικό, ἐβύστηκαν μὲ μιὰ μονοκοντυλιὰ τοῦ κ. Βλάχου, μόνον καὶ μόνον γιὰτι εἴτανε μεταφρασμένα στὴ γλῶσσα τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀληθείας καὶ ὥσως ἴσως γιὰτι ἡ ψυχὴ τους εἴτανε δημοτικὴ. Καὶ στὴ θέση αὐτῶν μπῆκαν ἡ «Ὀδὸς τοῦ Μαρτυρίου» καὶ ἄλλες συμπάθειες τοῦ κ. διευθυντῆ. Παρατηρήστε ὅμως κατὶ πολὺ περίεργον· ὁ κ. Βλάχος καταφέρνει νὰ ψάχνει καὶ νὰ βρίσκει ἔργα ποὺ μόνον στὴν καθαρεύουσα μπορεῖ νὰ τὰ φανταστεῖς γραμμένα. Πλήθος τέτοια μὲ παλιὲς ιδέες, παλιὰ τέχνη, παλιὰ γούστα βρίσκονται φέτος στὸ πρόγραμμα, ὅλα μὲ ψυχὴ ὑπερκαθρεύουσα.

Αὐτὸ μὲ λίγα λόγια εἶναι τὸ φετεινὸν δραματολόγιον. Δὲν ἀξίζει κανεὶς νὰ ξετάσῃ ἕνα ἕνα ἔργον καὶ ποιητὴς. Ἄν ἐξαίρεσουμε δύο τρεῖς κλασσικοὺς πιά, οἱ ἄλλοι εἶναι ἀπὸ κείνους ποὺ λέγονται στὴν πατρίδα τους συγγραφεῖς τῆς πολυτελείας. Τὸ θέατρο, τὸ πραγματικὸ ὅμως καὶ ὄχι τοῦ κ. Βλάχου,

δὲν ἔχει νὰ χάσῃ τίποτα καὶ ἂν λείψουν. Στους τόπους ὅπου ἀνθίζει ἡ φιλολογία τέτοιοι συγγραφεῖς φυτρώνουν κοντὰ στους ἄλλους τοὺς διαλεχτοὺς χωρὶς κανένα λόγο. Εἶναι καὶ αὐτὴ μιὰ πολυτέλεια τοῦ θεάτρου, πολλὰς φορὲς ἐπικίνδυνη. Ναὶ μὰ μιὰ ἐθνικὴ σκηνὴ ἔχει ἄλλες ὑποχρεώσεις καὶ ἄλλα πράγματα νὰ παρουσιάσῃ σ' ἕνα κοινὸ ἄπλαστο ἀκόμα ποὺ μόλις ἀρχίζει ν' ἀνοίγῃ τὴν ψυχὴν του γιὰ νὰ δεχτεῖ τὴν τέχνη. Πολλὰ ὅμως εἶπα ποὺ δὲν ἀξίζουμε τὸν κόπον.

Α. ΣΙΓΑΝΟΣ

Ο «ΝΟΥΜΑΣ», ΚΑΙ Ο κ. ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ κ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ

(Ἀπὸ τὴν «Ἀκρόπολιν» τῆς περασμένης Κυριακῆς, σελ. 1. στήλ. 2).

Κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ὑπογραφίας τῆς Κυβέλης ὑπὸ τοῦ κ. Σταθοπούλου, ὁ κ. Ταγκόπουλος ἔγραψε ἄρθρον εἰς τὸ «Ἄστυ» καταδικάζων τὸν κ. Σταθοπούλον διὰ τὴν ἀνάμειξιν του εἰς αὐτὸ τὸ ζήτημα. Κατόπιν ὅμως ἀναγνώρισας, ὅτι παρεδύρθη, ἔγραψε τὴν ἐξῆς ἐπιστολὴν τὴν ὁποίαν εὐχαρίστως δημοσιεύομεν.

ΑΘΗΝΑ, 30 9) 906

Φίλε κ. Διευθυντή,

Στὸ σημερινὸν τοῦ χρονογράφημα ὁ φίλος μου Τιμ. Σταθ. παραπονιέται—μὲ περισσὴν εὐγένειαν, τ' ὁμολογῶ, ὕστερα μάλιστα ἀπὸ τὴν κῆπως ἄγρια ἐπίθεσιν μου—πὺς τὸν ἀδίκησα σχολιάζοντας σὲ κάποιο ἄρθρον μου τὸ «Ἀνάγνωσμά του γιὰ τὴν Κυβέλην καὶ τὸ Θεωρίδην. Τὰ παράπονα τοῦ φίλου μου τὰ βρῖσκω δικαιοτάτα καὶ τοῦ χρωστάω μιὰ ἐξήγησιν, ποὺ τοῦ τὴ δίνω μὲ μεγάλη μου εὐχαρίστησιν.

Ὅταν εἶδα νὰ κάνει ἀνάγνωσμα τὸν κοινὸν μας φίλον, τὸ Θεωρίδην, ἄγαν ἄχτησα μὲ τὴν ἀναγνωματοποίησιν ἐνός ἀγαπητοῦ μου φίλου καὶ μὲ τὸ κατρακύλισμα ἐνός ἄλλου φίλου μου καὶ τόσο δυνατοῦ καὶ πρωτότυπου χρονογράφου στὴν τάξιν τῶν ἀναγνωσματογράφων. «Πᾶσι, εἶπα, χάνουμε τὸ Σταθόπουλον καὶ ἀπὸ φίλον καὶ ἀπὸ καλοσυνεϊδῆτο δημοσιογράφον». Καὶ λυπήθηκα κατάκαρδα.

Εὐτυχῶς ὁ Σταθ. μὰς βεβαίωσε, καὶ δὲν ἔχουμε κανένα λόγο νὰ μὴν τὸν πιστέψουμε, ὅτι γράφοντας αὐτὸς γιὰ τὸ Θεωρίδην τὸν ἔσωσε ἀπὸ τὰ νύχια πέντε τουλάχιστον ἀναγνωσματογράφων, ἐθυσίασε δηλ. τὸν ἑαυτοῦ τοῦ γιὰ νὰ σώσῃ τὸ φίλον του. Τέτια αὐτοθυσία εἶναι σ' ἀλήθειαν ἀξία σεβασμοῦ. Κι' ὅταν σ' αὐτὴ τὴν αὐτοθυσία προστέσῃ κανεὶς καὶ τὴ μοναδικὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἀναγνώσματος (ποῦ, ὅπως γράφεται, δὲν εἶναι πιά ἀνάγνωσμα ἀλλὰ βαθιὰ ψυχολογικὴ μελέτη πρώτης σειρᾶς, χτισμένη πάννου στὴν ἀλήθειαν), παύει πιά νὰ κατακρίνῃ τὸ Σταθόπουλον καὶ πηγαίνει καὶ τοῦ σφίγγει μὲ ἀγάπην καὶ μ' ἐνθουσιασμὸ τὸ χερί.

Σ' αὐτὴ τὴν εὐχάριστη θέσιν βρίσκουμαι καὶ ἐγὼ σήμερον. Καὶ σὰς παρακαλῶ νὰ μοῦ δώσετε γιὰ γωνιά στὴν ἀγαπημένην «Ἀκρόπολιν» γιὰ νὰ φωνάξω ἀπ' αὐτὴν στὸ Σταθόπουλον πὺς τὸν ἀδίκησα.

Πρόθυμος φίλος

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ

Γεννήθηκε καὶ μεγάλωσε στὸ κλεισμένο ἐκεῖνο σπῆτι μὲ τὴν σιδερόπορτα στὴν μπασιά τοῦ κήπου, ποὺ ἐδῶ καὶ τόσα χρόνια δὲν τὸ φώτισε καμιά ἀχτίδα τοῦ ἡλίου τοῦ κόσμου τοῦ ἄλλου.

Τὸ τελευταῖον ῥῶς τοῦ σπιτιοῦ εἴτανε τὸ ῥῶς τῆς μεγάλης κείνης λαμπάδας ποὺ ἐφώτισε ἕνα βράδι τοῦ Δεκεμβρίου ἕνα κάτασπρον καὶ σωμαμένο κερχλι γέρον ἑξαπλωμένου στὸ σάβανόν του.

Αὐτὸς εἶχε πρὶ πολλὰ ἀκόμα χρόνια νῆρθη· δώδεκα ἢ δεκαπέντε. Ἐγύριζε γιὰ νὰ σκοτώσῃ τὸν καιρὸν τοῦ καὶ νὰ λησμονήσῃ τί εἴταν.

Ὡ! Καὶ νὰ μὴ ξαναγυρίσῃ σ' αὐτὸ τὸ ρημαδι.

Τὸνοιωσε ὅταν ἐγύρισε τὸ μεγάλο κλειδί στὴν κλειδαρότρουπα καὶ ἡ σιδερόπορτα ἡ μεγάλη ἐστὶναζε ἀπάνω στους ἄρμούς της.

Στ' αὐτὴν τοῦ ξενηταμένου χτύπησε σὺν ἑνῇ «Δόξα Σοὶ ὁ Θεὸς» καὶ ὕστερα ἀπὸ μιὰ στιγμὴ παλίσά νὰ τοῦ εἶπαν «Ὅλα μου ἐσκουρίασαν καὶ αὔριο ποὺ θὰ τελειώσῃς καὶ Σὺ θὰ σωριασθῶ χάμου σκόνῃ πιά ἀνθρώπου μετ' ἄλλου».

Στους διαδρόμους ἀναγκάστηκε νὰ πηγαίῃ μὲ σηκωμένο τὸ μπασταῦν. Ἐνῆς ἐλόκληρος κόσμος ἀπλώνονταν μπροστὰ του, μιὰ κοινωνία ἀραχνῶν, ποὺ ὕφαιναν ἀρχὰς σιγὰ μὲ ὑπομονὴν ἀνάμεσα στους τοίχους καὶ τοὺς θόλους τοὺς ὑψηλούς. ἐκεῖ ποὺ ὑψώνονταν ἄλλοτε τὸ παράστημα ψηλοῦ προγόνου τῆς γενιᾶς αὐτῆς.

Καὶ ἦσαν ὅλα τὰ ἴδια, δεμένα ὅλα μὲ τοὺς ἀργαλειούς τῶν ἀραχνῶν τοὺς λεπτοὺς, τοὺς πολύτροπους, σὺν κάποια μοῖρα νὰ τὰ εἰδενὶν ὅλα στὸν ἴδιον πέπλον μιᾶς λησμονημένης ζωῆς παραλυμένης ἀγγαλιὰ μ' ἀγγαλιὰ μ' ἕναν ὕπνον ἢ ἕνα θάνατον. Ἐνα στρώμα ἀκόμα σκόνης τὰ ἐταίπαζε σὰ νὰ τὰ προστατεύῃ ἀπὸ τὸ ξεθώριασμα τοῦ καιροῦ.

Κι' ἐκεῖνος ποὺ ξαναγύρισε τὰ βρῆκε παλιωμένα μὲ κάποια κίτρινα ὅλα. Σκιερούς τοὺς τοίχους καὶ σκιερώτερες ἀκόμα τίς στοῆς τοῦ διαδρόμου, στοῆς σπιτιοῦ παλίου φράγκικου ρυθμοῦ, τίς στοῆς τῶν ὑπογείων τῶν αἰώνια σκοτεινῶν.

Ἐνα πραγματικὸν παρῆλθον ἐδῶ μέσα θρονιασμένο σ' ὅλα τὰ ἐπιπλά καὶ τὰ μέταλλα ποὺ ἐχρησίμευαν γιὰ θώρακες στους παλιούς καὶ σπαθιά καὶ οἰκόσημα ἀκριβὰ στους ἄλλους καὶ γιὰ λάμπες ἐπειτα παρασῆμων σὰ στήθια τῶν τελευταίων.

Κι' ἀνέβηκε στὴν ἀχανὴ σκλα, στὸ μεγάλο δωμάτιον μὲ τὴν θεόρατη θερμάστρα καὶ τὴν πανώρια κρεμαστὴ λάμπα καὶ τὸ παλιὸ μεγάλο ρολοὶ τοῦ τοίχου ποὺ ἔφεραν ἀπὸ τὴ Βενετία τότε ποὺ ὁ πρόπαππος εἴταν ἀκόμα παιδί. Ἐνα ρολοὶ ποὺ ἐμέτρησε ζωὴς ἐλόκληρες ἐδῶ μέσα καὶ σταματήσε τίς ἡμέρας ποὺ γεννήθηκε αὐτὸς καθὼς τοῦπαν, καὶ ἐμενε ἀνώφελο καὶ ξεκούρντιστο γιὰ πάντα, σὰ νὰ μὴν εἴταν ἄλλος ἀπόγονος γιὰ νὰ ξανακαστήσῃ τὸ σπῆτι ἀπὸ τὸ λήθαργόν του μὲ τὴν σειρὰ τῆς ζωῆς ποὺ θὰ τοῦ ἔφηνε κληρονομία, ὅπως του ἔφηναν οἱ ἄλλοι, σὰ νὰ μὴν εἴταν ὅπως οἱ ἄλλοι μὲ τὴν ἀξίωση νὰ μετρηθῇ καὶ αὐτοῦ ἡ ζωὴ ἀπὸ τὸ ἴδιον ρολοὶ. Καὶ τὸ παράπονον αὐτὸ τὸ τελευταῖον μὲ μιὰ φοιχτὴ σκέψιν τὸν ἔκαμαν νὰ βλέπῃ στὴ θέσιν τοῦ ρολοιοῦ, τὸ λείψανόν τῆς καλῆς του μοῖρας μὲ τὴν ζωὴ βαθιὰ κοιμισμένην σὰ παγωμένα σπλάχνα. Γύρω του ἀκόμα οἱ ἀρχαῖες ἀκούραστα καὶ ἀλύπητα ἐπλεχαν μὲ τὰ μεγάλα τους δαχτυλά, σὰ νὰ τοῦ ὕφαιναν τὸ σάβανόν του.

Κι' ἐφοβήθηκε ἂν ὑπῆρχε καὶ ἀνατρίχιασε στὴν